

# หลวงเฉลิมคัมภีร์เวชช์ (ศ.นพ.เฉลิม พรมมาส): 70 ปี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิศักดิ์ หารษาเวก\*



รูปที่ 1. หลวงเฉลิมคัมภีร์เวชช์ (ศ.นพ.เฉลิม พรมมาส)

จุฬาลงกรณ์เวชสารฉบับเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม นี้ ตรงกับช่วงเทศกาลเปิดภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2560 นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ซึ่งเข้ามาเป็น นิสิตใหม่ของคุณคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น นิสิตแพทย์รุ่นที่ 73 และเป็นรุ่นที่มีการเรียนการสอน โดยปรับหลักสูตร (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) นิสิตแพทย์จำนวน 310 คน ประกอบด้วย นิสิตแพทย์โครงการ รับตรงจากกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (กสพท) จำนวน 187 คน นิสิตแพทย์โครงการผลิตแพทย์ เพื่อชาวชนบท (collaborative project to increase production of rural doctor, CPIRD) รพ.ชลบุรี จำนวน 35 คน รพ.พระปกเกล้าฯ จันทบุรี จำนวน 34 คน และ โครงการผลิตแพทย์เพิ่มร่วมกับแพทย์ทหารอากาศ (รพ.ภูมิพลฯ) จำนวน 29 คน โครงการโอลิมปิกวิชาการ ชีววิทยา จำนวน 3 คน โครงการรับนักเรียนที่มีความถนัด ทางภาษาอังกฤษ (english program) จำนวน 11 คน

โครงการกระจายแพทย์หนึ่งอำเภอหนึ่งทุน (one doctor one district, ODO) จำนวน 11 คน ณ โอกาสนี้ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอต้อนรับ นิสิตแพทย์ใหม่ทุกคนด้วยความยินดียิ่ง ในฐานะที่เข้ามา เป็นสมาชิกใหม่ในสถาบันแห่งนี้ และเป็นรุ่นที่เข้ามา พร้อมกับครบรอบ 70 ปี แห่งการก่อตั้ง คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงควรรำลึกฐานในอดีต โดยขอ ยกคำกล่าวต้อนรับบางส่วนของศาสตราจารย์นายแพทย์ เฉลิม พรมมาส หรือ หลวงเฉลิม คัมภีร์เวชช์ (รูปที่ 1) ซึ่งเป็นผู้ค้นพบและรายงานวงจรชีวิตของพยาธิตัวจิ๋ว เป็นครั้งแรกของโลก (รูปที่ 2) และเคยดำรงตำแหน่งเป็น อดีตคณบดีคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเคยกล่าวกับบรรดาอาจารย์และนิสิตแพทย์ ในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2490 ย้อนกลับไปเมื่อ 70 ปีก่อน ซึ่งเป็นวันแรกแห่งการเปิดเรียนของคุณคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดังนี้<sup>(2)</sup>

\*ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PRELIMINARY REPORT OF A STUDY ON THE LIFE-CYCLE  
OF *GNATHOSTOMA SPINIGERUM*\*

CHALERM PROMMAS, Dr.P.H. AND SVASTI DAENGSVANG, Dr.P.H.,  
D.T.M. (CALCUTTA).

INTRODUCTION

Since Owen (1836) first described the *Gnathostoma spinigerum* found in the stomach nodule of the tiger, the worm has been discovered in various animals such as the leopard, wild and domestic cats, the dog and the pig in India, Malay States, China, Japan, Australia and Siam. In man a careful search of the available literature reveals twelve cases of Gnathostomiasis recorded, of which five were reported from Siam (Levinsen 1889, Leiper 1909, Robert 1922), one from Malay States (Samy 1918), three from China (Tamura 1921, Morishita and Faust 1925), one from Japan (Morishita 1924) and two from India (Maplestone 1929, Datta and Maplestone 1930). From all human cases the worms obtained were in an immature stage; eleven specimens were identified as *Gnathostoma spinigerum* and only one as *Gnathostoma hispidum*. Human Gnathostome infestation is not uncommon in Siam. There are many clinically suspected cases met by local physicians and by us and during the last two years we have collected seven specimens of immature Gnathostomes from lesions on various parts of the bodies of seven patients, of which a detailed report will be published in the near future.

The method of transmission of the parasite to man and its life-cycle are still obscure though many suggestions have been made by various workers. Some think that an invertebrate, may be the intermediate host of the worm, by the ingestion of which the definite host becomes infected, while others believe the parasite has a free living stage in which it is capable of penetrating the skin of the host. Chandler has seen Gnathostome larvae encapsulated in the mesentery of snakes and others are reported from birds, nevertheless they could not definitely establish the connection between these larvae and the adult of Gnathostome. Heydon (1929) observed that the eggs of *Gnathostoma spinigerum* obtained from the infected cat, when kept in shallow water at room temperature, in five days developed into fully motile larvae and if kept in water up to twenty-three days a very few of them hatched spontaneously into embryos enclosed in very voluminous delicate sheaths. He has also fed several species of cockroaches with fully developed embryonated ova of *G. spinigerum* and then dissected the insects three months afterward with negative results.

\* From the Department of Pathology, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, Bangkok, Siam.

รูปที่ 2. รายงานการค้นพบวงจรพยาธิตัวจิ๋วของศ.นพ.เฉลิม พรหมมาส ร่วมกับ ศ.นพ. สิทธิศักดิ์ แดงสว่าง<sup>(1)</sup>

“ท่านอาจารย์และนักศึกษาทั้งหลาย ในวาระดีที่มีการเปิดภาคเรียนเริ่มแรกของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในวันที่ ข้าพเจ้า ขอถือโอกาสชี้แจงให้ท่านทั้งหลายได้ทราบถึง สาเหตุที่ก่อให้เกิดและมาตรฐานการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดังต่อไปนี้

เนื่องจากในพิธีประสาทปริญญาและอนุปริญญาของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เมื่อปีที่ ล่วงมาแล้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเป็นใจความสำคัญว่า พระองค์ ท่านใคร่จะให้มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ผลิตจำนวนผู้ได้ศึกษาสำเร็จหลักสูตรให้มีปริมาณมากขึ้น เพื่อออกมาช่วยเหลือประเทศชาติ

และเพื่อเป็นการสนองพระบรมราชประสงค์ดังกล่าวนี้ รัฐบาลจึงได้อนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่ง ให้แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เพื่อขยายการศึกษา

แพทยศาสตร์ให้สามารถผลิตแพทย์ออกมาเป็นจำนวนมากพอกับความต้องการของประเทศชาติในเวลานี้ กล่าวคือ ให้สามารถรับนักศึกษาได้ปีละ 200 คน...”

“...เมื่อปรากฏข้อเท็จจริง ในชั้นปีที่ 1 มีจำนวนนักศึกษาเกือบ 200 คน และต่อไปก็จะมีจำนวนมากขึ้นตามข้อผูกพันที่ต้องรับนักเรียนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามสถิติที่กล่าวแล้วข้างต้น และทั้งเป็นความประสงค์ของทางการ ที่ต้องการให้มีแพทย์สำเร็จออกมามีจำนวนมากเพื่อช่วยเหลือในการแพทย์และการสาธารณสุขของชาติ เช่นนี้แล้ว กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ซึ่งมีหน้าที่โดยเฉพาะ ก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาหาหนทางให้สามารถให้การศึกษแก่นักศึกษาแพทย์ พร้อมทั้งรักษาคุณภาพแห่งการศึกษาไว้ในระดับสูง แต่ก่อนที่จะพิจารณาหาหนทางดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ การศึกษาแพทย์ของประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีอยู่อย่างใดเสียก่อน...”

“...เมื่อได้ไตร่ตรองอย่างละเอียดแล้ว ก็เห็นมีอยู่ทางเดียว ที่จะแก้ไขปัญหานี้เฉพาะหน้าเวลานี้ให้ดีขึ้นเท่าที่สามารถจะทำได้โดยกระทันหัน โดยเปลืองค่าใช้จ่ายแต่พอควร คือ อาศัยโรงพยาบาลแห่งใดแห่งหนึ่งที่ทันสมัยเป็นสถานการศึกษาแพทย์ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งก็ได้สังเกตเห็นว่าโรงพยาบาลที่เหมาะสม ควรจะเป็นโรงเรียนแพทย์ได้นั้นคือโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ของสภากาชาดไทย ซึ่งมีความสามารถที่จะรับจำนวนคนไข้ไว้รักษาพยาบาลเท่า ๆ กับโรงพยาบาลศิริราช กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จึงได้ติดต่อขอความร่วมมือจากสภากาชาดไทย ในเรื่องนี้ ก็ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเป็นอย่างดี ดังนั้น กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จึงได้ขยายการศึกษาแพทยศาสตร์ออกไป โดยจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่งเรียกว่า คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยอาศัยใช้สถานที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นที่ให้การศึกษแก่นักศึกษาแพทย์ต่อไป

ในการที่การศึกษาแพทย์ต้องอาศัยโรงพยาบาลนั้น ท่านทุกคนย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า มีความจำเป็นเพียงไร คือการศึกษาแพทย์ของเราไม่เหมือนกับการศึกษาอย่างอื่น ๆ นอกจากการศึกษาจากตำรับตำราแล้ว จำจะต้องมีการปฏิบัติงานทางด้านปฏิบัติการ ทั้งในหองทดลอง

และทางด้านเกี่ยวกับผู้ป่วยเจ็บ จนมีความชำนาญเพียงพอแล้ว จึงจะสามารถเข้าใจในวิชาที่ตนฝึกฝนเล่าเรียนอยู่ และนำเอาวิชานี้ไปใช้เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการบำบัดรักษาและป้องกันชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปได้

เพราะฉะนั้น จึงมีหลักสำคัญอยู่ว่า ถ้านักศึกษาแพทย์ได้ศึกษาการดูแลผู้ป่วยเจ็บมีจำนวนมากเท่าใดแล้วยังเป็นของต้องประสงค์อย่างยิ่ง ฉะนั้น จำนวนนักศึกษาแพทย์จึงต้องมีส่วนสัมพันธ์กันโดยใกล้ชิดกับจำนวนผู้ป่วยที่อยู่ในโรงพยาบาล ซึ่งนักศึกษาแพทย์ใช้เป็นสถานศึกษาอยู่

ในการที่กรมมหาวิทยาลัยได้จัดให้มีคณะแพทยศาสตร์เพิ่มอีกแห่งหนึ่ง รวมเป็น 2 แห่งเช่นนี้ หากมีผู้ถามว่าจะเป็นการเพียงพอหรือยังนั้น ยังให้คำตอบที่แน่นอนลงไปไม่ได้ ต้องแล้วแต่ความต้องการของประเทศชาติเป็นหลักสำคัญ ถ้าหากต้องการจำนวนนักศึกษามีปริมาณเพิ่มขึ้นไปอีก เราก็อาจจะต้องจัดโรงเรียนแพทย์เพิ่มขึ้นเป็นโรงเรียนแพทย์ที่สาม และที่สี่ต่อไปดังตัวอย่างในอารยประเทศที่เขาได้ดำเนินการอยู่ในเวลานี้...”

“...ในที่สุด เมื่อข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้ท่านทั้งหลายทราบถึงข้อเท็จจริงโดยชัดแจ้งแล้วเช่นนี้ สำหรับในส่วนของนักศึกษาที่มาพร้อมกันอยู่ ณ ที่นี้ ข้าพเจ้าหวังว่าท่านคงตั้งอกตั้งใจศึกษาเล่าเรียนต่อไปโดยเข้มแข็ง เพราะมาตรฐานการศึกษาแพทยศาสตร์จะดีได้เพียงใดหรือไม่ นั้น ก็จำเป็นต้องอาศัยนักศึกษาเป็นผู้มีส่วนร่วมอยู่ด้วย เมื่อท่านตั้งอกตั้งใจศึกษาอย่างเข้มแข็งเป็นผลดีเพียงใด ก็หมายความว่ามาตรฐานการศึกษาของเราจะเป็นผลดีขึ้นเพียงนั้น ข้าพเจ้าขอฝากความชอบไว้กับท่านนักศึกษาทั้งหลายที่มาประชุมพร้อมหน้ากันอยู่ ณ ที่นี้ด้วย”

### เอกสารอ้างอิง

1. Prommas C, Daengsvang S. Preliminary report of a study on the life-cycle of *Gnathostoma spinigerum*. J Parasitol 1933;19:287-92.
2. เฉลิม วัชรพุกก์. คำปราศรัยของนายแพทย์เฉลิมพรหมมาส. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2497:1: ก-ฆ.